

DERIV.: *Cadafa* (DAg.): *Cadafet* 'gran ocell marí, amb un gros bec comparable al d'un cadaf': JqMBo-ver l'identifica amb el cabussó, posant-lo en llista entre l'agró i el pelicà (*BiEscrBal.* II, 377). *Cadafada*. *Cadafam*.

CADAFAL o CADAFALC (o bé *cadafalc*), 'espècie de bastida forta o plataforma per a certs actes solemnes', mot comú a diverses llengües romàniques i ja antic en català, llengua d'oc (*cadafalc*, *escadafals*), francès (*chaafaut*, *échaufaud*) i italià (*catafalco*), d'etimologia dubtosa; les formes romàniques antigues semblen substar una base comuna *CADAFALICUM, relacionable amb el ll. FALA 'torre de fusta', si bé d'origen i formació incerts, potser un derivat format en romànic amb el sufix -ICUS, -ICUM, damunt el resultat d'un encreuament entre FALA i CATASTA 'estrada en què exposaven els esclaus a la venda'; però aquesta explicació es presta a fortes objeccions i s'entreveuen altres possibilitats. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Desclot.

«Que ls setraýns hagueren fet un mur --- e hagueren-hi fet *cadafals* de fusta e ballesteries», cf. l'ed. Buchon (721.15), però Coll llegeix «agren-hi feyts *cadafals* ---» (§ 42, II, 124.6; de nou § 46, 133.2), mentre que després dóna «féu fer un vall engir de la ciutat --- e de 20 en 20 brasses féu fer *cadafals* de fusta riba lo vayll» (§ 157 v, 59.5). Generalment no es tracta, però, de fortificació sinó d'estructures, poderoses o parenceres, per a certes solemnitats, tristes o festives, incloent-hi les dels torneigs i de vegades alguna grossa bastida per tal d'edificar.

El que Alart trobava més sovint en la seva documentació ross. era *cadafalch*, com en dos docs. de Vinçà de 1365 («l'enyra que fo del *cadafalch* de la casa d'en Gauceran»), o en un de Cerdanya de 1369 («adobar en la dita Torra Cerdana lo *cadafalch* major»), també en d'altres de 1368 i 1416, i *cadafal* dos cops en un de 1448; trobem així mateix *cadafalc* en un doc. de 1329 (*BABL* II, 201); en el gloss. del ms. ripollès 139 (que sembla ser cerdà o ross. de c. 1400): «hec fares vel hic farus, est omne id quod fit de lignis, racione respiciendi de longe, et in summitate turris --- et appellatur *cadafalch*» (Cases, *Misc. Griera* I, 145). I segurament hem de llegir *cadafalc* allà on SSivera imprimí *cadafalt*, en la *Quaresma* de St. Vicent: «dos cavallers deven batallar en hun camp clos; alt en un *cadafalt* està lo rey ---» (46.204); «com foren al mercat, veren allí un gran *cadafal* que lo emperador havia fet fer», *Tirant* (Ag. II, 186), novella en la qual el mot reapareix més sovint en aquesta forma que amb *-lc*.

En fi, tenim *catafal* en textos menys antics: parlant d'un torneig en el *Partinobles* (Caretà, *Barbr.*, s. v. *espectador*); en el dietari del municipi barceloní a. 1628 («y al atre *catafal* més petit stave la cantoria de la Seu», Caretà, p. 466). *Catafal* és potser la cosa més divulgada popularment per als espectacles: «promte fan el *catafal* per an ella anà a penjarla», Milà i F., *Romilo.*, 233C; «a la plassa --- se construeixen *catafals* al entorn pera los espectadors» descriu Bosch de la Trinxeria a la Jonquera i el Vallespir

(*MiscFolkl. Arabia*, p. 24) (el *catafalch* religiós, MGeada, *T. del Xè* III, 2, pot ser com el castellà, imitat de l'it. *catafalco*). En l'ús literari del Princ.: «Jo sóc com els ossos d'un mort, que els han vestit de reina; sobre d'un trono que sembla un *cadafalc*, duient corona al cap, que té la forma d'un zero», Guimerà, *La Reina Jove*, 266 IV.7; «Sor Esperança estava damunt d'un *cadafalc*, bo i coberta de flors», PCoromines, *Les Llègrimes de St. Ll.* I, IV, VI, p. 91 (en l'autògraf notem que és forma corregida pel mateix autor però abans escrita *catafalc*); deu venir d'aquest mot *Catafau*, nom d'una antiga i important masia de l'alt Vallès (entre Castellar i Gallifa, 1925); i com a nom propi *Cadafalch* és segurament la forma més difosa.

En terra val., *cadafal* en l'ús ciutadà (explica JGincé March) però vulgarment i en l'ús rústic, formes secundàries amb *-r-*: «taulat montat sobre peus de fusta --- en les places de bous dels pobles, a on se posa la gent per a vore la correguda» és *carafals* a la Plana (Almassora) i fins al cap Nord del Maestrat (Ulldonca) si bé alterat en *carrafals* a Benassal (Ga. Girona); *carafalch* 'forca, lloc d'execució'; cap a l'Albufera: «deshonrado, que se daba muerte por huir del presidio y tal vez del *carafalch*», Bibáñez (*Cañas y Barro*, p. 292, i ja p. 284); Monòver *estar en el carafal* «en lo más alto»: «charràn de menjacs --- sempre he sentit dir qu'es gaspachos estan en el *carafal* des dones, perquè t'apanyes sense pa ni plat ni cullera: reballes es tres dits y ---» (*Canyissaes*, 63, 127).

Passant a les formes de les altres llengües romàniques, ja he indicat les italianes i franceses a dalt i en el DCEC; no m'hi deturo més i faig pocs afegits a les occitanes: oc. ant. *cadafalcs* 'gran bastida o empostissat, apuntalat en els murs d'entre dues torres, per a protecció dels defensors i formant com una altra torre auxiliar' en un text de la primera meitat del S. XIII, *La Presa de Damiatina en 1219* (ed. P. Meyer, p. 118, *ZRPb.* LII, 389); altres vegades amb una *-s*, que en algun cas pot funcionar com a flexiva (si bé no sempre): «sap / que si-dons laissús estaria / per los *cafals* qu'el vezia»; o bé, amb *es-* aglutinat com en el fr. *eschaafaut* (*échaufaud*): «fes hom un gran *escadafals* / que vi ben los plans e las vals», *Flamenca* (vv. 7276, 7255); i també en la toponímia: *Les Chadeaux*, amb *ch-* alvernesa, mas en el Nord del Cantal (ja *Chadafaux* en el S. xv: Amé, *DiTopogr. Cantal*).

Ara bé, *cadalso* és la forma normal en castellà, que a l'Edat Mitjana figura com a *cadahalso* en els escriptors majors del S. XIV, i que ja apareix com a *cadafalso* en la *Partidas* (II, xxiii, 23); això mateix, en portuguès. Per bé que tan antigues, aquestes formes han de ser manllevades de la ll. d'oc, no sols perquè a França el mot encara ho és més, i més vivaç, sinó perquè la terminació en *-so* hi esdevé comprensible, car (a diferència de les altres formes romàniques) només s'explica com a manlleu de la llengua d'oc.: d'una banda per l'aglutinació de la *-s* del cas subjecte singular i objecte plural, d'altra banda perquè allí és on és normal la simplificació de *-les* en *-l(s)*: recordem *marescal(s)* < *marescalc*, *senescal* < *senescalc*, *jerifalt(e)* < *girfalcs*,